

Una aproximació a l'Albert Virella

El meus primers contactes amb l'Albert Virella es remunten a prop de trenta anys enrere quan els dissabtes al matí compartíem en silenci la solemnitat de la biblioteca del Museu Balaguer. He dit silenci ?, bé, potser no tant !. Aleshores jo m'entretenia llaurant les contribucions industrials del segle XIX mentre ell repassava amb paciència monàstica padrons municipals i altres documents. Sabedor de les meves dèries del moment, em feia partícip de les seves troballes. –Tubau !. De tant en tant em cridava a consultes i jo, obedient, feia cap a la seva taula on m'indicava que l'individu allà registrat havia estat gerent d'aquesta o aquella altra empresa, o bé que un familiar seu havia fet diners a Amèrica, i altres informacions per l'estil. Quan el “- Tubau !” es repetia massa sovint, jo pensava: –Poca feina farem avui !; però aviat vaig entendre que aquell cop de mà em seria útil de cara al futur. Així, doncs, l'Albert Virella sempre se'm va oferir col·laborador i generós.

La meva voluntat, ara i aquí, lluny de ressenyes biogràfiques o bibliogràfiques, que el lector pot trobar fàcilment, és cridar l'atenció sobre aquells aspectes que considero rellevants de la seva trajectòria i que el converteixen en un personatge d'una dimensió extraordinària.

Albert Virella naixia el 24 de novembre de 1915. El seu pare Vicenç Virella era regidor republicà de l'Ajuntament vilanoví i uns dels capdavanters de la molt activa Associació d'Alumnes Obrers de l'Escola Industrial. Albert Virella fou un personatge polièdric que combinava el perfil de historiador amb el tècnic, el periodista de divulgació, l'activista cultural, o el polític. Com a tècnic de la indústria cimentera treballà a Griffi i passà anys a Portugal. Participà en congressos tècnics i redactà nombrosos articles científics en revistes especialitzades.

L'entorn familiar afavorí que abans dels divuit anys Virella ja col·laborés a *Democràcia*, l'òrgan del Centre Republicà Federal. Durant la guerra fou oficial de l'exèrcit de la República i fou empresonat. El seu compromís polític el condueix a formar part de Unitat Vilanovina a l'Exili, una associació d'ajuda als vilanovins exiliats que funcionà a França entre 1945 i 1948. A nivell local posà en valor la figura de Francesc Macià i fou un dels impulsors de la Comissió pro-monument a Macià.

Per tot plegat, és important de destacar la publicació del primer llibre en català després de la guerra a Vilanova. Tota una paradoxa tenint en compte que es tractava d'una persona significada políticament. Així, el 1949 s'editava *Vilanova i la Geltrú. Imatges de la ciutat i de la comarca*, una mena de guia de divulgació històrica que resultava un model innovador a la nostra ciutat. La publicació fou impulsada per Joan Rius Vila sota el mecenatge de Josep Maria Bultó. Ja el 1946, en un moment particularment difícil, Virella signava articles de divulgació al setmanari *Villanueva y Geltrú*, una publicació que res tenia a veure amb els seus orígens i que, aleshores, estava al servei de les autoritats franquistes.

Virella practicaria la història total. Fou pioner en el tractament de la història local d'una manera metodològica i científica. La seva exigència i capacitat el dugueren a revisar i renovar molts dels precedents historiogràfics locals. Una feina crítica i d'anàlisi exhaustiva com mai abans s'havia fet. Per aquest menester Virella aprofundeix en un arxiu local en estat precari del que en sap treure el màxim rendiment.

Aviat es converteix en un historiador 360°, tant en l'aspecte temàtic com cronològic. Amb gran autoexigència fa aflorar la Vilanova de les èpoques medieval, moderna i contemporània.

Més enllà dels papers, Virella tenia un excel·lent coneixement de l'entorn físic local i comarcal. Diversos membres de la nissaga familiar, especialment

el seu germà Joan, saberen conciliar el coneixement de la història amb el medi físic.

Virella també es pot considerar un historiador mediàtic, perquè va saber utilitzar tots els mitjans i suports divulgatius que tenia al seu abast: llibres, revistes, diaris, ràdio ... Col·laborà a Ràdio Vilanova entre 1946 i 1949 fent divulgació històrica. A partir d'aquí, no hi ha revista o butlletí local on Virella no hi hagués col·laborat en un o altre moment.

Però més enllà d'això, Albert Virella tingué una projecció nacional. Era conscient de la important aportació que des de la història local es podia fer a la historiografia nacional, també com a eina de redreçament. Així, cal esmentar la seva participació a la *Gran Enciclopèdia Catalana*, a la *Gran Geografia Comarcal de Catalunya* o al *Diccionari dels Catalans d'Amèrica*.

La tasca de Virella mai perdé de vista la dimensió comarcal i, especialment, la del Penedès històric. Així, els seus treballs de recerca també es feren extensius a Cubelles, Castellet i la Gornal, Canyelles i altres indrets. En aquest sentit, el maig de 1977 fou un dels impulsors de l'Institut d'Estudis Penedesencs.

Abans d'acabar, hi ha un interrogant que sovint m'ha empaitat. Perquè Albert Virella no afrontà mai la redacció d'una història general actualitzada de Vilanova i la Geltrú, com a relleu de les de Garí o Coroleu ?. És evident que per capacitat i coneixement era la persona més indicada. Ell mateix, en unes declaracions del 1974, deia que era una feina que "calia fer en equip", que l'aclaparava, i li feia por l'extensió de dades en relació als segles XIX i XX.

En qualsevol cas, Albert Virella és i ha estat un mestre i un referent indefugible per tots els historiadors i estudiosos de Vilanova i de la comarca. Avui és encara pràcticament impossible no afrontar algun aspecte de la història de la nostra ciutat sense passar pels seus estudis i treballs.

Per tot plegat, mereix el nostre respecte i homenatge. Aprofitem aquest any en que commemorem el centenari del seu naixement per acostar-nos a la seva obra.

Albert Tubau

(Conferència pronunciada a la Penya Filatèlica de Vilanova i la Geltrú el 25 d'abril de 2015)